

Al op de basisschool was ik gefascineerd door wat er gebeurde als onze meester les gaf. Bij sommige medeleerlingen zag ik de ogen oplichten en uit alles sprak hun betrokkenheid. Bij andere leerlingen leek niet zoveel te gebeuren. Dat kon toch niet de bedoeling zijn van urenlang opgesloten zitten in een klaslokaal? Misschien is dit mede de reden dat ik later onderwijskundige ben geworden. Ik wilde weten hoe mensen meer van binnenuit betrokken kunnen raken bij leren.

Aanvankelijk was ik teleurgesteld, omdat ik in veel theorieën over onderwijs en leren de mens miste. Het model van Kolb gaf bijvoorbeeld het belang aan van abstract conceptualiseren, maar reflectie op de persoon zat er bijna niet in. Ik ontwikkelde in 1982 mijn reflectiemodel om meer verbinding te krijgen tussen persoon, ervaring en theorie. Daarbij helpen reflectievragen als: wat denk, voel, wil en doe ik en hoe is dat afgestemd op de omgeving? Velen waren enthousiast over dit model en het werd in talloze beroepsopleidingen ingevoerd. Tot mijn spijt werd het reflectiemodel echter steeds meer op een technische wijze gebruikt en als dwingend kader opgelegd aan studenten. Die ervoeren het daardoor niet altijd als zinvol. Opnieuw kwam ik dus het fenomeen tegen dat onderwijs vaak niet aansluit bij wat betekenisvol is voor de lerende. Daarom werd het verbinden van theorie, praktijk en persoon mijn missie.

De Weg

AFLEVERING 2

Fred KORTHAGEN

Aan de Universiteit Utrecht vond ik collega's met eenzelfde missie en dat leidde tot een inspirerende tijd van samen ontwikkelen van praktijk- en ervaringsgerichte didactiek. Ik werd tegelijkertijd ook erg gevoed door het volgen van opleidingen op therapeutisch gebied (zoals gestalt, psychosynthese en neurolingüistisch programmeren).

Toen ik bijzonder hoogleraar was geworden, sprak ik op een conferentie met een Amerikaan over de fascinatie die ik al op de basisschool had. Hij vertelde: 'In Japan bestaat er een woord dat *shining eyes* betekent. Je kunt dat als teken van betrokkenheid zien: hebben de leerlingen *shining eyes*?' Dit verdiepte mijn zoektocht, vooral toen ik vernam dat de letterlijke betekenis van het Japanse woord het 'licht van binnenuit' is. Kort daarna ontdekte ik dat Mihaly Csikszentmihalyi (buiten de onderwijskunde) uitgebreid onderzoek had gedaan naar het verwante verschijnsel *flow* en dat er daardoor veel bekend was over wat mij zo boeide. Mijn leidende vragen werden: hoe kun je meer *flow* creëren in leerprocessen? Hoe spreek je de innerlijke kracht van mensen aan? Hoe leer je hen het beste in zichzelf te vinden? Mijn oude reflectiemodel bleek toe aan een update. In deze fase vond ik gelukkig opnieuw mensen met eenzelfde fascinatie die elkaar inspireerden. Zo ontstond kernreflectie. Enkele eenvoudige principes bleken reflectie zowel te verdiepen als relevanter te maken voor de persoon, bijvoorbeeld het aanboren van kernkwaliteiten en idealen en het bewust benutten van denken, voelen en willen in het hier en nu. Zo zijn er nog enkele principes die - mits in samenhang toegepast - wonderlijks blijken te veroorzaken; opeens gaan mensen stralen en vinden ze nieuwe mogelijkheden. Leren van binnenuit werd een levend concept en begon scholen te inspireren.

Toen de positieve psychologie opkwam, rond 2000, ervoer ik dit als een doorbraak. Boeiend onderzoek verhelderde de psychologische achtergronden van ons werk. Het nieuwe psychologisch kader versterkte ook het onderzoek naar onze benadering die inmiddels geëvolueerd was tot krachtgericht coachen. Ons onderzoek liet zien dat door krachtgericht coachen vaak 3D-leren ontstaat: leren dat diepgaand en duurzaam is en dat doorwerkt in gedrag dat de omgeving beïnvloedt.

Uiteraard komen mensen volop problemen tegen en zijn er beperkende (werk)contexten die verandering behoeven. Maar ze kunnen leren om zich ook in dergelijke situaties af te stemmen op hun persoonlijke kwaliteiten en idealen. Ze kunnen hun innerlijk potentieel benutten om veranderin-

In dit onderdeel van Waarnemingen vertellen begeleidingskundigen over wat hen maakte tot wie zij zijn. Via welke weg kwamen ze in het vak terecht? Wat waren beslissende kruispunten? Welke ontmoetingen, reisgenoten, films, beelden of boeken waren belangrijk? En waren er ook dwaalwegen?

gen tot stand te brengen die ertoe doen. Dat potentieel is zichtbaar in micromomenten van energie, van *flow*, en dat toont zich vaak in *shining eyes*. Daar kun je als begeleider op inzoomen, om mensen vervolgens te leren hun reflectie en 'hier en nu'-gewaarzijn te richten op het benutten van hun potentieel en het overwinnen van belemmeringen. Reflectie wordt op die manier veel leuker en effectiever.

Ik had het geluk in verschillende fasen van mijn loopbaan nieuwe samenwerkingspartners te vinden, zoals Bram Lagerwerf, Angelo Vasalos en Ellen Nuijten. Telkens heb ik ervaren hoeveel een geïnspireerd team gezamenlijk kan creëren. Ik ben dankbaar dat ons werk voor veel mensen waardevol bleek en inmiddels in vele landen is opgepakt, mede door publicaties in verschillende talen, zoals ... het Japans. Zo komt de cirkel rond. De fascinatie van een klein jongetje is uitgroeid tot een fascinatie van velen. ▲

Prof. dr. F. Korthagen is emeritus hoogleraar onderwijskunde te Utrecht. Website: www.korthagen.nl. E-mail: fred@korthagen.nl.